

Lekcija 4

Koje su nam vrijednosti zajedničke?

Preuzimanje odgovornosti u zajednici zasnovanoj na ljudskim pravima

<p>Ova tabela sažima informacije koje su nastavniku potrebne u svrhu planiranja i izvođenja časa.</p> <p>Razvijanje kompetencije odnosi se direktno na obrazovanje za demokratiju i ljudska prava.</p> <p>Cilj učenja pokazuje šta učenici znaju i razumiju.</p> <p>Zadatak (zadaci) koji se daju učenicima, uz metod, važni su sastavni dijelovi procesa učenja.</p> <p>Kontrolni popis materijala predstavlja pomoć u pripremi časa.</p> <p>Raspored vremena nastavniku omogućava okvirno planiranje vremena.</p>	
Razvijanje kompetencije	Procjena: osvrt na kriterijume i vrijednosti.
Cilj učenja	Demokratska zajednica oslanja se na niz zajedničkih vrijednosti. Ljudska prava nude niz vrijednosti o kojima se možemo složiti.
Zadaci za učenike	Učenici biraju slučajeve suočavanja s dilemom, izvještavaju o svojim odlukama, upoređuju i raspravljaju o svojim prioritetima.
Materijali i sredstva	Nastavni materijali 2.2. <i>Flip chart</i> (pripremljeno uz prethodnu lekciju), flomasteri. Radni list za učenike 2.5; alternativno, član 1. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima na <i>flip chart</i> -u ili foliji za projektor.
Metod	Rasprava o zajedničkom planiranju, izlaganja, rasprava.
Raspored vremena	1. Odluka po zajedničkom planiranju. 10 min. 2. Izlaganja i rasprava. 15 min. 3. Osvrt na jedinicu. 15 min.

Informacije

Glavni zadatak učenicima je pružio mogućnost da pribave mnogo materijala i vjerovatno je to više nego što se može obraditi u jednoj lekciji. Stoga treba napraviti izbor. Učenici treba da učestvuju u donošenju odluke jer je problem i njihova odgovornost jednako kao i nastavnikova. Brza odluka štedi vrijeme za ono što slijedi u sljedećoj lekciji.

Međutim, ako učenici dovode u pitanje potrebu da dio svoga rada ostave za raspravu u nastavku, njihove želje imaju prioritet. Da bismo izbjegli razočarenje kod učenika, važno je da razumiju kako će naučiti više iz iscrpne rasprave o nekoliko izvršenih izbora nego ako slušaju kratke priloge o svemu što je bilo predmet rasprave. Razred mora riješiti dilemu jer su vrijeme i pažnja javnosti rijetki resursi, ne samo u upravljanju razredom, već i u javnom životu. Kontrola cenzora i selekcija aktivnosti su nužnost, jednako kao i izvršavanje ovlašćenja (vidi jedinicu 9 u kojoj se opširno obrađuje taj problem).

To je važna prilika za učenje u upravljanju razredom – kod podučavanja u duhu demokratije i ljudskih prava. Što prije učenici izaberu na koja će se pitanja fokusirati, to bolje, ali niko se ne smije osjećati uskraćeno. Učenici moraju da pronađu ravnotežu između djelotvornosti i pravičnosti učešća. Na kraju većina odlučuje (vidi jedinicu 8 u kojoj se govori o problemu nadglasavanja manjine).

U završnoj fazi osvrta, predložimo fokusiranje na jedan od dva osnovna problema koja se uvijek javljaju kod preuzimanja odgovornosti u otvorenim društvima: dileme složenosti i stabilnosti (vidi nastavni materijal 2.3, module podučavanja br. 2 i 3).

Dilema složenosti odnosi se na naše iskustvo koje nam govori da je preuzimanje odgovornosti težak zadatak i da se teškoća povećava što su složeniji naši društveni sistemi. Ako učenici spomenu takvo iskustvo, nastavnik bi trebalo da govori o toj temi. Učenicima će možda trebati ohrabrenje kako bi prihvatili rizik krivog zaključivanja umjesto da izbjegavaju donošenje odluka.

S druge strane, **dilema stabilnosti** odnosi se na iskustvo velike usamljenosti kod donošenja odluka i ne možemo sa sigurnošću reći da se svi držimo istih osnovnih vrijednosti. U kojem opsegu je takav dogovor potreban i kako ga možemo postići? Ljudska prava nude niz vrijednosti koje se svode na princip poštovanja ljudskog dostojanstva, što prihvataju sve glavne vjeroispovijesti. U tom smislu, to je vrlo značajna lekcija u okviru obrazovanja za ljudska prava.

Opis lekcije

Priprema

Nastavnik je u učionici istakao papire s prezentacijama prije početka rada na lekciji.

Faza 1: Odluka o zajedničkom planiranju

Nastavnik rukovodi prvim dijelom lekcije. Ide do svakog od četiri velika papira sa *flip chart*-a s primjerima suočavanja s dilemom i spominje dvije alternativne mogućnosti. Učenici se dizanjem ruku izjašnjavaju za jednu mogućnost, a nastavnik bilježi rezultat na papir.

Grupe koje su se osvrnule na svoje lično iskustvo kratko o tome izvještavaju i saopštavaju odluku učenika. Izlažu svoje dodatne papire sa *flip chart*-a.

Nastavnik napominje da učenici neće imati dovoljno vremena da detaljno raspravljaju o svim svojim odlukama pa stoga moraju napraviti izbor dizanjem ruku. Ako se učenici slože, dodatna rasprava nije potrebna.

Ako je učenicima teško da se dogovore koje slučajeve da izaberu, nastavnik predlaže jedan ili dva. Kriterijumi za takav izbor mogu biti sljedeći:

- rasprava o problemu koji učenici smatraju posebno zanimljivim;
- jednoglasna odluka – da li učenici dijele neke vrijednosti ili prioritete?
- sporna odluka – slažu li se učenici oko nekih vrijednosti ili prioriteta?
- davanje prednosti ličnom iskustvu učenika.

Kriterijum koji ćete primijeniti zavisi o izboru zabilježenom na *flip chart*-u.

Faza 2: Izlaganje i rasprava

Učenici koji izlažu izlaze pred učenike i objašnjavaju razloge za odluku koju je donijela njihova grupa. Neki drugi član grupe podržava izlaganje kratkom bilješkom na *flip chart*-u.

Učenici, uz nastavnikovu pomoć, upoređuju svoje kriterijume i raspravljaju o svom izboru. Nastavnik rukovodi raspravom.

Rezultat rasprave ne može se predvidjeti. Učenici se mogu, ali i ne moraju, složiti oko svojih principa kod preuzimanja odgovornosti u nekoj konkretnoj situaciji. Donja trećina papira na *flip chart*-u može se koristiti za bilježenje rezultata rasprave.

Faza 3: Osvrt

Nastavnik bira jedan od sljedećih problema na osnovu opservacije i razgovora s učenicima tokom rješavanja glavnog zadatka. Donošenje zajedničke odluke s učenicima nije primjereno jer bi nastavnik u tom slučaju morao da opširno objašnjava mogućnosti.

Mogućnost 1: Dilema složenosti:

Učenici se osvrću na teškoće kod preuzimanja odgovornosti

Plenarna rasprava počinje povratnim informacijama. Šta je išlo glatko, šta je bilo teško?

Možemo očekivati da će učenici naglašavati kako je preuzimanje odgovornosti na ovaj način teško i da oduzima mnogo vremena. Zahtjev koji kaže da moramo razumjeti posljedice onoga što činimo – uzeti u obzir ishod, *respice finem*, često je neizvodiv.

Nastavnikov odgovor će biti da je ta primjedba sasvim opravdana – ali šta je alternativa? Prestati donositi odluke i preuzimati odgovornost? Najprije zahtijevati potpune informacije?

Naravno, život ide dalje i moramo prihvatiti rizik pogrešnih odluka. Međutim, velika je razlika biti svjestan mogućnosti donošenja pogrešne odluke i izazova složenosti modernog društva (vidi nastavni materijal 2.3, modul lekcije br. 2). Upravo zbog toga su obrazovanje, i ova vrsta obuke koja se nudi u ovoj jedinici, toliko važni.

Mogućnost 2: Dilema stabilnosti:

Učenici se osvrću na svoje iskustvo u svjetlu ljudskih prava

Nastavnik upućuje učenike na vrijednosti i prioritete s kojima su se složili, ili nijesu, u svojoj prethodnoj raspravi što vodi do sljedećeg pitanja:

•=> Koje su nam vrijednosti zajedničke?

To je tema lekcije; nastavnik to zapisuje kao naslov iznad papira na tabli; druga mogućnost je da se na zid pričvrsti papir veličine A3.

Učenici ponavljaju zaključke svoje rasprave na osnovu bilješki na *flip chart*-u.

Takav osvrt vodi do sljedećih pitanja:

•=> Oko kojih vrijednosti se ne slažemo? Da li se one međusobno isključuju?

•=> Oko kojih bismo se vrijednosti morali složiti?

Nastavnik objašnjava zbog čega je to pitanje tako važno: kod preuzimanja odgovornosti oko istih stvari zavisimo jedni od drugih. Šta bi mogle biti smjernice?

Učenici znaju, ili će shvatiti, da ne postoji vjeroispovijest niti filozofija koju svi prihvatamo, kao i da niko neće prihvatiti ni jedan skup vrijednosti koji mu se nameće. Jedini izvor iz kojeg proizlazi niz pravila, ili vrijednosti s kojima ćemo se složiti, jesu ljudska prava

Nastavnik upućuje učenike na Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima, član 1.:

„Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima. Obdarena su razumom i sviješću pa se moraju ophoditi jedni prema drugima u duhu bratstva.“

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (10. decembar 1948.), Član 1.;
Cijeli tekst nalazi se na radnom listu za učenike 2.5.

Učenici čitaju ovaj član koji se nalazi na radnom listu za učenike 2.5, ili ga nastavnik čita učenicima.

Već i sam taj član može nas veoma daleko odvesti:

- Rođeni smo s ljudskim pravima; ona su neotuđiva i niko nam ih ne može oduzeti.
- Slobodni smo.
- Jednaki smo.

Nastavnik je upravo pokazao kako se takav član čita – polako, riječ po riječ. Učenici nastavljaju:

- Imamo ljudsko dostojanstvo: s poštovanjem se moramo ophoditi jedni prema drugima.
- Imamo određena prava.
- „Obdareni smo razumom“: mislimo sami za sebe.
- „Obdareni smo sviješću“: u stanju smo preuzeti odgovornost.
- „Moramo se jedni prema drugima ophoditi u duhu bratstva“: morali bismo preuzimati odgovornost jedni za druge, što uključuje brigu za one koji zavise od tuđe pomoći.

Nastavnik naglašava da ljudska prava nemaju samo vertikalnu dimenziju – odnos između državne vlasti i građanina-pojedinca, već i vodoravnu dimenziju – odnos između pojedinaca kao članova zajednice. Možemo sebi dopustiti veliku slobodu i pluralizam u građanskom društvu zasnovanom na ljudskim pravima koje nam daje sistem osnovnih vrijednosti oko kojih se svi slažemo.

Učestvovati u demokratiji

Mogućnosti za dodatno proučavanje

Obje mogućnosti u fazi osvrta na pređeno gradivo zaslužuju raspravu. Proširenje ove jedinice može uključivati raspravu o još jednom ključnom pitanju.

Pitanje odgovornosti može se povezati s gotovo svim ostalim jedinicama ovog priručnika. Vidi dio o međusobnoj povezanosti jedinica s početka ovog poglavlja.